

A dohánytripsz (Thrips tabaci) 2026 évi rajzásdinamikájának vizsgálata PALz csapdákkal

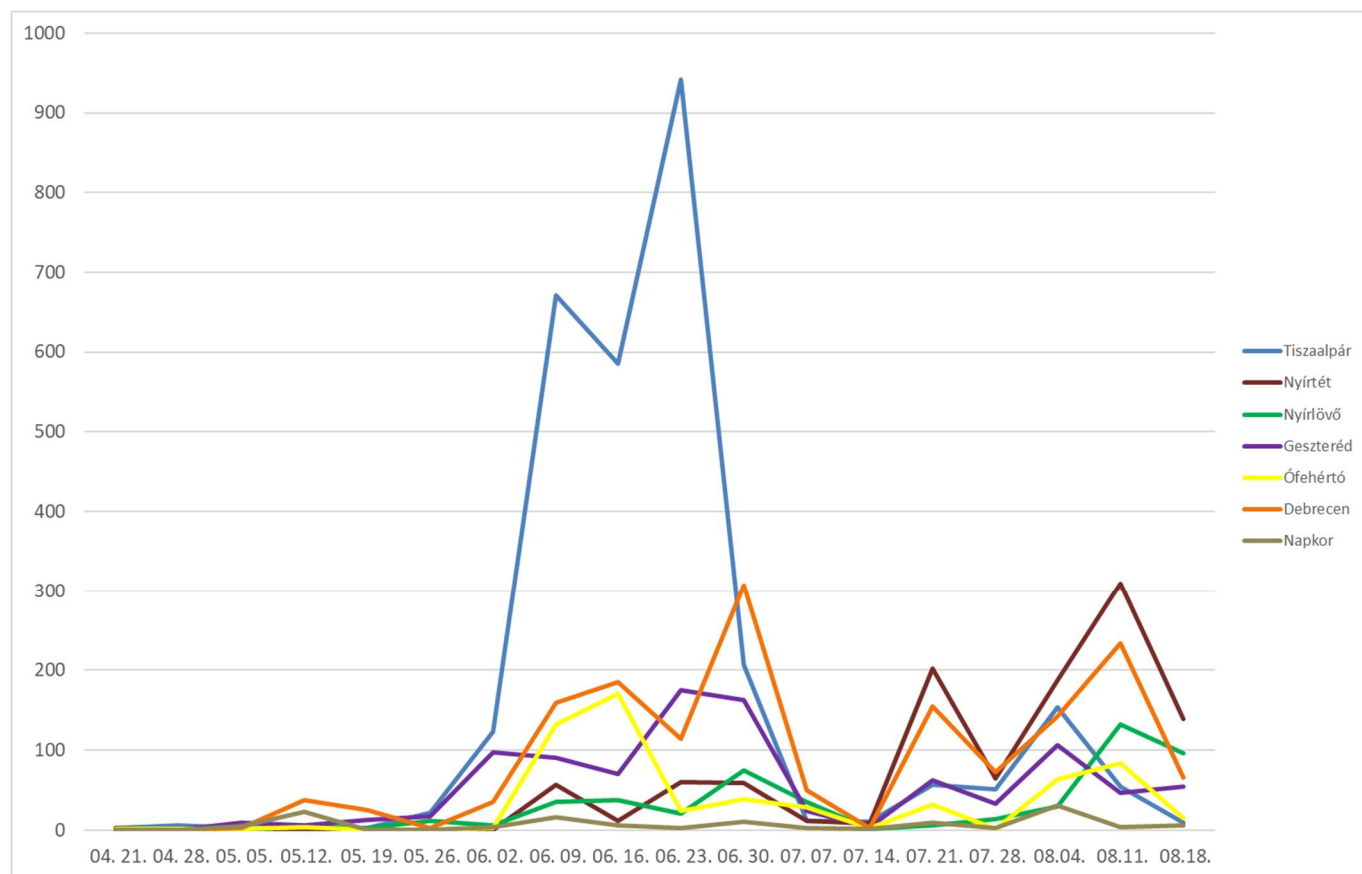
Az ULT Magyarország Kft. megbízása alapján, 2026 évben hét helyszín dohányültetvényein, Tiszaalpáron, Nyírtéten, Nyírlövön, Geszteréden, Ófehértón, Debrecenben és Napkoron folytak kihelyezett sárga PALz csapdák segítségével történő vizsgálatok annak megállapítására, hogy a paradicsom bronzfoltosság (TSWV) vírus átviteléért felelős dohánytripsz mely időpontokban és milyen egyedszámmal telepedik be a dohányültetvényekbe. A dohánytripsz elleni inszekticides védekezés palántakorban rendkívül fontos, hiszen az áttelelő *T. tabaci* nőtények okozzák a legsúlyosabb TSWV fertőzést a fólíasátrakban. A palántakori vírusfertőzést a dohány a későbbiekben sem heveri ki. A jelenlegi vizsgálatok elsődleges célja a védekezések megfelelő időzítése. Mintavételi helyenként 3-3 csapda került kihelyezésre. 2026. április 18-tól augusztus 18-ig, 18 héten keresztül, heti gyakorisággal, összesen 378 PALz csapda fogási eredményeinek vizsgálata történt. A csapdákat a Nyidoter Kft. munkatársai hetente cserélték, azokat postai úton azonnal továbbították a NÉBIH ÉLI Növény-egészségügyi Nemzeti Referencia Laboratóriumba, ahol a csapdák által fogott dohánytripszek számát LEICA preparáló mikroszkóppal végzett vizsgálat alapján állapítottam meg. A fogási adatokat e-mail-en közöltem.

Eredmények és megvitatásuk

2026-ben az értékelést a hét helyről küldött 378 csapda által fogott 7818 dohánytripsz egyede alapján végeztük. A különböző helyszínek összesített fogási adatait az *1. táblázat* tartalmazza.

1. táblázat. A vizsgálati helyszíneken kihelyezett PALz csapdák dohánytripsz (*Thrips tabaci*) és ragadozó tripsz (*Aeolothrips* fajok) összesített fogási eredményei (2026)

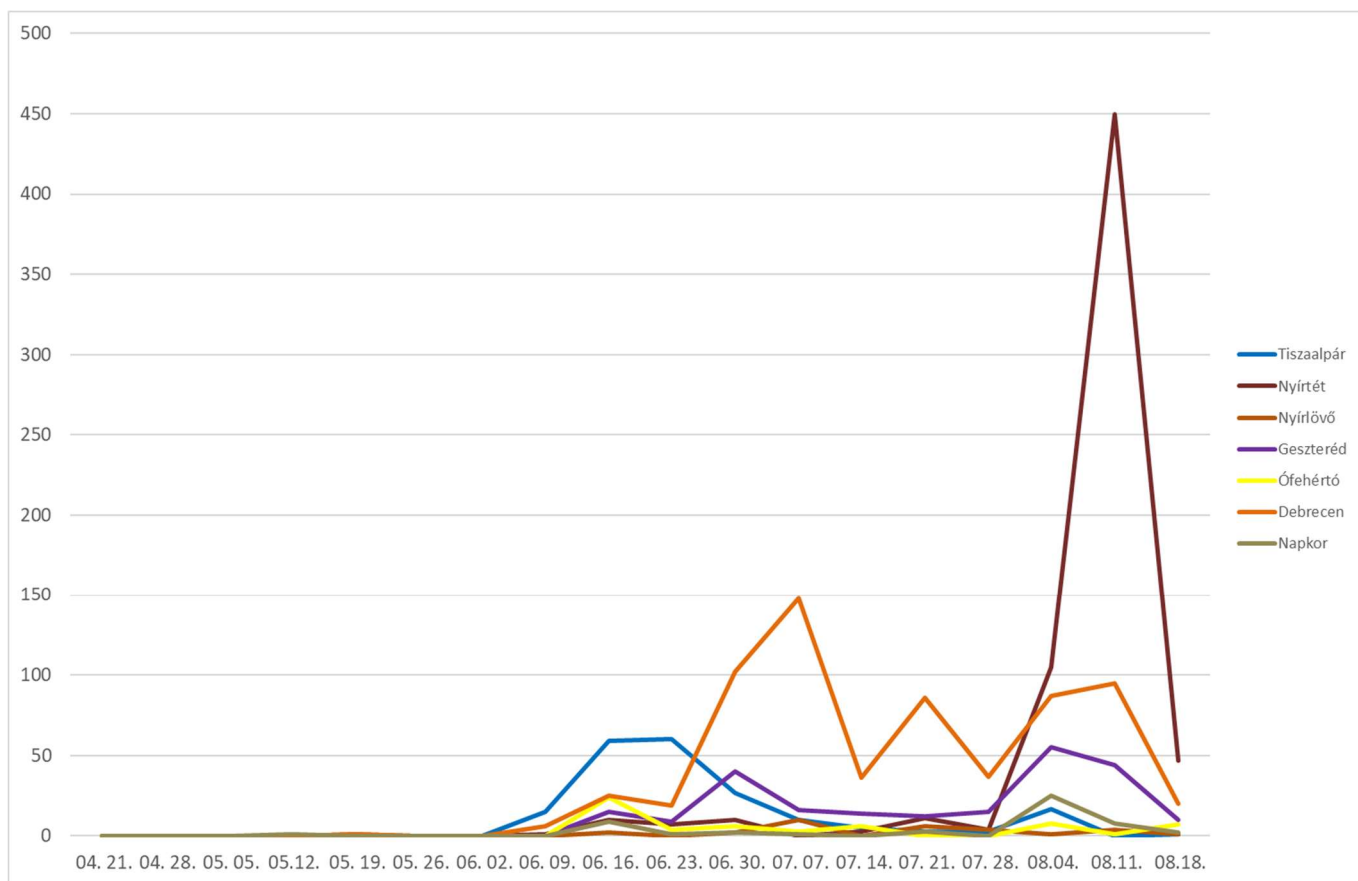
Mintavételi hely	Dohánytripsz összegyedszám 2026	Aeolothrips összegyedszám 2026
Tiszaalpár	2914	200
Debrecen	1588	662
Nyírtét	1111	648
Geszteréd	971	230
Ófehértó	603	59
Nyírlövő	507	31
Napkor	124	52
Összesített fogási adat	7818	1882

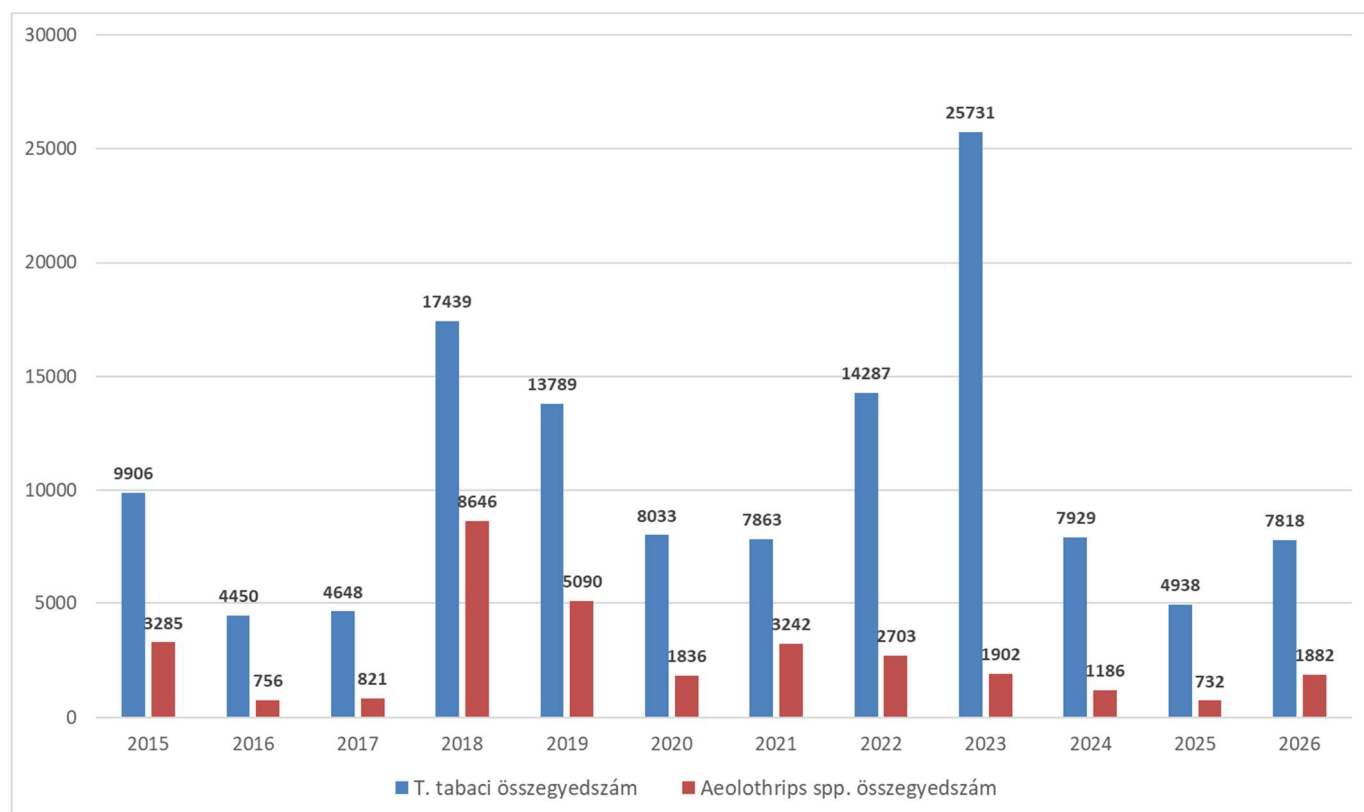
1. ábra. A *Thrips tabaci* rajzásdinamikája a mintavételi helyeken kihelyezett PALz csapdák fogási eredményei alapján (2026)

2026 évben a fogott dohánytripszek száma jelentősen megugrott, hasonló nagyságrendet vett fel, mint 2020., 2021. és 2024. években (3. ábra). A nyár ebben az évben rendkívül forró és aszályos volt, csapadék alig esett. Az éves egyedszám-ingadozásokra azonban nemcsak az időjárási tényezők és a növényvédelmi beavatkozások vannak hatással. A legtöbb kártevő faj populációdinamikáját illetően fennáll egy természetes hullámváz: több év alatt az adott faj jelentősen felszaporodhat, majd több tényező hatásának eredményeként bekövetkezik a populáció összeomlása. Ez a folyamat jól nyomon követhető a 3. ábrán.

Az április 21-én kihelyezett csapdák fogási adatai alapján a dohánytripsz rajzása már április 20-a után megindult az összes mintavételi helyen. Az 1. ábra adatai alapján látható, hogy a vizsgált ültetvényekbe a dohánytripsz rajzása és betelepődése javarészt egyöntetűen zajlott, de a legnagyobb számban a Tiszaalpári és a Debreceni ültetvénybe telepedtek be az egyedek. Tiszaalpáron május közepétől indult meg ugrásszerűen az egyedszám-növekedés, majd június végétől a *T. tabaci* egyedszám rohamosan lecsökkent, és a továbbiakban a többi mintavételi helyhez képest viszonyítva alacsony szinten maradt. A többi mintavételi helyen váltakozó egyedszám növekedés-csökkenésnek lehettünk tanúi. A legtöbb dohánytripszet ebben az időszakban Debrecenben, Nyírtéten és Geszteréden fogták a csapdák (1. táblázat). Az 1. ábrán látható, hogy az összes helyszínen még igen jelentős volt betakarítás előtt a dohánytripsz egyedszáma. Ezek az egyedek a későbbiekben, még az áttelelésük előtt, további tápnövényekre telepednek át.

2. ábra. A ragadozó tripsz (*Aeolothrips* fajok) rajzásdinamikája a mintavételi helyeken kihelyezett PALz csapdák fogási eredményei alapján (2026)

3. ábra. A dohánytripsz és a ragadozó tripszek (*Aeolothrips* fajok) egyedszámának alakulása a PALz csapdák fogási eredményei alapján a 2015-2026 években

2026 évben a ragadozó *Aeolothrips* fajok száma az előző évekhez képest emelkedett (3. ábra), összesen 1882 egyedet fogtak a csapdák (1. táblázat), de ezzel együtt a predátor-tevékenység hatékonysága az elmúlt évekhez hasonlóan valószínűleg nem jelentős. A kihelyezett csapdák ebben az évben Debrecenben és Nyírtéten fogtak magasabb számú ragadozó tripszet (*Aeolothrips spp.*), amely elsősorban a dohánytripsz lárvájával táplálkozik. A legalacsonyabb fogási eredmény Nyírlövőn és Napkoron volt tapasztalható (1. táblázat). A mintavételi helyekre június elejétől telepedtek be az *Aeolothrips* fajok, egyedszámcúcsuk a különböző helyeken június közepétől augusztus közepéig volt mérhető (2. ábra).

Kártételi skálaérték-és kártételi index számítás eredményei

A betakarítás előtt, 2026. augusztus 18-án vizsgáltuk a tripszek által okozott közvetlen kártétel mértékét a következő módon: minden ültetvényen teljesen véletlenszerű módon kiválasztottunk az egyes törési övezetekből arányosan 100 db dohánylevelet, amelyeket egyenként az alábbi intervallumok alapján skáláztunk. Öt skálaértéket határoztunk meg annak alapján, hogy a levél felület hány százaléka károsodott a tripszek szívogatás által.

- 0-ás skálaérték: nincs károsítás a levélfelületen
- 1-es skálaérték: a levélfelület 1-10 %-a károsított
- 2-es skálaérték: a levélfelület 11-20 %-a károsított
- 3-as skálaérték: a levélfelület 21-50 %-a károsított
- 4-es skálaérték: a levélfelület 51-75%-a károsított
- 5-ös skálaérték: a levélfelület 75 -100 %-a károsított

A kártételi index számítás az alábbi képlet alapján történt:

$$K_i = \frac{\sum(k_i * f_i)}{n}$$

- ahol: K_i – a kártételi index
 k_i – az egyes kártételi skálaérték
 f_i – az egyes skálaértékekhez tartozó gyakoriság
 n – a mintában található levélszám

2. táblázat. Kártételi skálaértékek és a kártételi indexek alakulása a vizsgált területeken 2026-ban

Helyszín	A skálaértékekhez tartozó levélszám %-ban						Kártételi index (K _i)
	0	1	2	3	4	5	
Ófehértó	99	1	0	0	0	0	0,01
Tiszaalpár	94	6	0	0	0	0	0,06
Nyírtét	70	30	0	0	0	0	0,3
Debrecen	39	53	8	0	0	0	0,7
Nyírlövő	31	47	19	3	0	0	0,9
Geszteréd	14	32	36	17	1	0	1,6
Napkor	0	40	49	11	0	0	1,7

3. táblázat. Kártételi skálaértékek és a csapdázott tripszfajok egyedszáma a vizsgált területeken 2026-ban

Mintavételi hely	<i>T. tabaci</i> egvedszám 2026	Kártételi index
Ófehértó	603	0,01
Tiszaalpár	2914	0,06
Nyírtét	1111	0,3
Debrecen	1588	0,7
Nyírlövő	507	0,9
Geszteréd	971	1,6
Napkor	124	1,7

A kártételi skálaérték-bebecslést ebben az évben mindegyik mintavételi helyen elvégeztük (2-3. táblázat). Vizsgálataink alapján 2026-ban a dohánytripsz által való közvetlen fertőzöttség mértéke Napkoron Geszteréden volt jelentősebb: Ki (kártételi index) >1,5. A 3. táblázat adatai alapján látható, hogy az előző évekhez hasonlóan, a PALz csapdák által fogott tripszek száma és a Ki érték között idén sem volt szignifikáns kapcsolat. Az ellentmondás Tiszaalpáron és Napkoron a legszembetűnőbb. Tiszaalpáron fogták a csapdák a legtöbb dohánytripszet (2914 db), míg a Ki érték (=0,06) itt volt a legalacsonyabb az Ófehértói Ki érték után. Napkoron fogták a csapdák a legkevesebb dohánytripszet (124 db), és ezzel együtt itt mértük a legnagyobb Ki értéket (=1,7)

A jelenség fő oka abban keresendő, hogy a dohánytripsz egy fajkomplexet alkot, amely morfológiai alapon nem megkülönböztethető, de génállományukat illetően már különböző kriptikus fajok komplexéből áll. Ezeket a változatokat kizárólag molekuláris vizsgálattal lehet azonosítani. A jelenlegi kutatási adatok alapján három ilyen kriptikus dohánytripsz típus ismert: az L1, az L2 és a T típus. Ezek közül kizárólag a T típus él és szaporodik a dohányon. Tehát az eltérő PALz fogási adatok és az ezekhez képest változó, szoros összefüggést nem mutató kártételi index értékeket illetően azt feltételezzük, hogy a Ki index értéke kizárólag a T típustól jelenlététől és kártételétől függ, amíg a PALz csapdákon mindhárom kriptikus típus előfordulhat.

Budapest, 2026. szeptember 8.

Dr. Orosz Szilvia

Entomológus
Minőségirányítási referens
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
Élelmiszerlánc-biztonsági Laboratórium Igazgatóság
Növény-egészségügyi Nemzeti Referencia Laboratórium
1118 Budapest, Budaörsi út 141-145.